

— I de tal manera, que ja ha esdevingut endèmic.

— Que's aixó d'endèmic, senyor Gregori?

— Que's un mal crònic al que hom s'hi arriba a costumar; qu'es una plaga que s'accepta ja sens protesta, perque's considera com a cosa fatalment inevitable.

— Doncs, ¿com és que criden tant contra'l caciquisme?

— Fixat, Nasi, que precisament aquí els qui més cridan contra'l caciquisme son els quins actúen de cacics, els primers qu'haurien de callar, els quins usufructuen el govern del poble, aquests son els quins aixorden amb els seus crits. ¿No has vist are que fins el propi alcalde ha signat, amb el seu nom, un escrit titolat «Via fora lladres»?

— ¡En Montañál ¡L'alcalde i president de «L'Unió»!

— Sí, éll mateix!

— Qu'es estrany; ¿i perquè ho fa, aixó?

— Jo no crec que ho hagi fet éll d'iniciativa pròpia; jo crec que, com tot lo que fa, li ha fet fer en Torras.

— ¿I perquè?

— Per por de que'l poble s'adoni del seu desastrós cacicat.

— ¿Peró, no era en Torras qui junt amb els seus companys de la Popular volien regenerar Granollers.

— Aixó es lo que deien, però en Torras se'ls *rià* a tots; quan la Popular l'hagué enlairat, ventá cossa a la Popular i a n'els populars i s'en aná per les seves, acabant per ressucitar a Granollers un caciquisme molt pitjor que'l d'avans.

— Doncs digui que la Popular va resultar un *sanfainadu* que encare ha fet mal?

— ¿Quin dubte hi ha? Aquell esclat de civilitat, únic exemple en l'història de Granollers, hauria pogut esser base de la seva regeneració, però els seus davanters el malmeteren i

prostituiren. Tots ells han passat sens deixar la més petita petjada en la regeneració del poble, ni en l'arreglo de l'hisenda comunal; en els quatre anys que governaren atrassaren 66,000 pessetes.

— ¡Quins regeneradors! ¿Vosté'l condemna aquell moviment?

— No, de cap manera; jo no condemno el moviment ni la finalitat que's proposaba. Jo lo que condemno son els homes que, o no'l sapigueren o no'l volgueren encausar prostituint-lo i desfent lo. Aquell moviment, que podia esser la base de la nostra regeneració, sols ha servit en mans d'en Torras per a atrassar a Granollers, ja que éll, més aixerit que'ls seus companys, s'en feu amo per a enlairar se, i quan es cregué prou fort llensá els ideals de la Popular, perque l'entrebancaben per a els seus fins, i resuscitá un caciquisme de la pitjor mena. Mai cap cacic havia tingut tan ben montada la maquinaria caciquil, ni tan perfectament combinada i cuidada com éll.

— Així vosté no'l creu pas tonto a n'en Quico?

— No sols no'l crec tonto, sino que'l crec espavilat i viu, i que qui vulgui lluitar amb éll s'ha de cordar les espartenyas molt ben cordades; en contra té que com moltes voltes el cega l'ambició i per a lograr els seus fins no es tampoc dels més puritans, dona molts passos en fals, per on es fácil atrapar-lo, i aquest defecte el posa tot sovint en apuros, per més que ho te molt ben montat, éll te una colla que el segueixen a ulls clucs i a quins imposa la seva absoluta voluntat i'ls fa fer el que vol.

— ¿I vol dir, senyor Gregori, que'n Montañá també el creu sempre i en tot?

— Aquest més que ningú, a no esser així no l'hauria pas fet alcalde; si l'en va fer es perque sap que pot disposar d'éll en tot i per tot.

— Però fent-lo alcalde l'altre es podia llibe-